

Rolnummer 2517
Arrest nr. 85/2003 van 11 juni 2003

A R R E S T

In zake : het beroep tot vernietiging en de vordering tot schorsing van artikel 3, 1°, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie, ingesteld door D. Docquier.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters L. François, M. Bossuyt, A. Alen, J.-P. Moerman en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 4 september 2002 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 6 september 2002, heeft D. Docquier, die keuze van woonplaats heeft gedaan te 1300 Limal, avenue du Frêne 10, beroep tot vernietiging ingesteld van artikel 3, 1°, van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 31 juli 2002).

De Ministerraad heeft een memorie ingediend en de verzoekende partij heeft een memorie van antwoord ingediend.

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 6 februari 2003 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 10 februari 2003, heeft dezelfde verzoekende partij een vordering tot schorsing ingesteld van de wettelijke norm waarvan zij de vernietiging heeft gevorderd.

Bij beschikking van 12 februari 2003 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 19 maart 2003, met betrekking tot de vernietiging en de schorsing.

Op de openbare terechtzitting van 19 maart 2003 :

- is verschenen : Mr. N. Van Laer, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers L. François en M. Bossuyt verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De voorschriften van de bijzondere wet op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden in acht genomen.

II. In rechte

- A -

Ten aanzien van het beroep tot vernietiging

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1.1. De verzoeker, een Belgische burger van minder dan 25 jaar oud, verblijft bij zijn ouders in Frankrijk, waar hij heeft gestudeerd en een diploma heeft behaald. Hij geniet niet langer gezinsbijslag en, als werkzoekende, kan hij geen aanspraak maken op werkloosheidsuitkeringen : in Frankrijk bestaat er geen wachtgeld voor de jongeren die afstuderen; de « revenu minimum d'insertion » is overigens enkel bestemd voor personen ouder dan vijftientig jaar. De verzoeker acht zich dus beroofd van bestaansmiddelen, terwijl die van zijn ouders beperkt zijn. Hij beweert aldus te doen blijken van het vereiste belang om de vernietiging te vorderen van een wetbepaling die de toekenning van het leefloon (het vroegere bestaansminimum) afhankelijk stelt van het verblijven in België en hem aldus, om dat leefloon te kunnen genieten, verplicht naar België terug te keren,

zijn familie, vrienden en interesses achter te laten en opnieuw de examens af te leggen die vereist zijn om een gelijkwaardig diploma te behalen.

A.1.2. De Ministerraad betwist de ontvankelijkheid van het verzoekschrift, dat niet de woonplaats van de verzoeker vermeldt en zich ertoe beperkt te verwijzen naar zijn « gezinswoonplaats » in Frankrijk. Die vermelding wordt weliswaar niet rechtstreeks geëist door artikel 6 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof. Zoals het Hof evenwel zelf beklemt, dient men ervan uit te gaan dat de regels van het Gerechtelijk Wetboek op de procedure van toepassing zijn wanneer zij niet onverenigbaar zijn met de beginselen van de bijzondere wet (zie de arresten nrs. 52/88 van 30 maart 1988 en 51/94 van 29 juni 1994). Nu bepaalt artikel 1034ter van het Gerechtelijk Wetboek dat het verzoekschrift, op straffe van nietigheid, de woonplaats van de verzoeker vermeldt.

A.1.3. De verzoeker repliceert dat de Ministerraad de exceptie van onontvankelijkheid verwacht met het vormgebrek (bedoeld bij het voormelde artikel 1034ter) dat, te dezen, voor de tegenpartij geen nadeel heeft veroorzaakt : zij toont het niet aan en het in het geding zijnde adres is vermeld zowel in het bericht dat door het Hof is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 19 oktober 2002 als in de memorie van antwoord (hypothese bepaald bij artikel 81 van de bijzondere wet), die is ingediend toen er nog tijd was om tegen de aangevochten wet een beroep tot vernietiging in te stellen.

Ten gronde

A.2.1. Het enige middel is afgeleid uit de schending van de artikelen 11, 22 en 23 van de Grondwet, in samenhang gelezen met het Verdrag betreffende de Europese Unie van 7 februari 1992 (het nieuwe artikel 18 bekrachtigd door artikel 45 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie).

Volgens de verzoeker brengt de aangevochten bepaling een onderscheid onder de Belgische burgers teweeg naar gelang van hun verblijfplaats : enkel degenen die hun gewone verblijfplaats in België hebben, kunnen het recht op maatschappelijke integratie genieten.

A.2.2. Hij is van mening dat de evenredigheidsstoetsing door het Hof bijzonder strikt moet zijn vermits de in het geding zijnde beginselen grondrechten zijn : het recht een leven te leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid en het recht op tewerkstelling worden immers gewaarborgd bij artikel 23 van de Grondwet, en de aangevochten wet, die het recht op maatschappelijke integratie vastlegt, neemt de waarborg van bestaansmiddelen over die is vastgelegd in de wet van 7 augustus 1974 (tot instelling van het recht op een bestaansminimum) die tot doel heeft de rechthebbenden de mogelijkheid te bieden een leven te leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid maar ook aan eenieder een actieve deelname aan het maatschappelijke leven waarborgt, onder meer door een werkelijk recht op tewerkstelling toegekend aan de personen jonger dan 25 jaar.

A.2.3. De verzoeker ziet niet in welk hoger openbaar belang (begrip dat in de rechtspraak van het Hof in aanmerking wordt genomen) het verschil in behandeling dat hij aanklaagt, zou kunnen verantwoorden.

Het economisch belang is een vals voorwendsel, vermits de budgettaire gevolgen van de aangevochten wet hadden moeten worden gemeten rekening houdend met het feit dat Belgische burgers die in het buitenland leven, steeds naar België kunnen terugkeren.

De maatschappelijke integratie van hulpbehoevenden willen waarborgen, verantwoordt evenmin de voorwaarde van verblijfplaats : zijn verblijfplaats in België hebben, kan nuttig zijn voor de administratie die belast is met het toezicht op de bestaansmiddelen van de verzoeker en met zijn maatschappelijke controle, maar het is niet noodzakelijk vermits het voldoende is te eisen dat de betrokkene de bewijsstukken levert van zijn bestaansmiddelen, zijn patrimonium en zijn maatschappelijke situatie, na ze zelf te hebben gevraagd aan de administratie van het land waar hij verblijft.

Ook al lijkt het voor de administratie eveneens nuttig dat de betrokkene zijn verblijfplaats in België zou hebben om meer beschikbaar te zijn wanneer een integratietewerkstelling wordt voorgesteld, toch houdt zulks evenmin in dat de verblijfplaats in België noodzakelijk is : het is immers voldoende te eisen dat de betrokkene zich bij de werkgever aanmeldt; de werkgever of de voorgestelde betrekking kan zich echter evengoed in het buitenland als in België bevinden. De kwestie van de verblijfplaats is pas aan de orde bij de werkelijke

aanwerving, althans wanneer het niet gaat om grensgebieden. De bij de aangevochten wet gestelde vereiste is in strijd met het beginsel van het vrije verkeer van personen dat in het gemeenschapsrecht is vastgelegd.

A.2.4. De verzoeker stelt dat artikel 10 van de aangevochten wet bepaalt dat in afwachting van een tewerkstelling in het kader van een arbeidsovereenkomst of een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie, de betrokkene recht heeft op een leefloon. In afwachting daarvan ziet men evenwel niet goed in waarom het nodig zou zijn dat de betrokkene in België verblijft.

Door te bepalen dat het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn (O.C.M.W.) kan beslissen het recht op het leefloon niet te schorsen wanneer de betrokkene in het buitenland verblijft wegens uitzonderlijke omstandigheden die dat verblijf wettigen, stelt artikel 38 van het koninklijk besluit van 11 juli 2002 tot toepassing van de aangevochten wet dat het verblijf in België dus geen *conditio sine qua non* is. Het is het evenmin voor de studenten die in het buitenland een studie aanvatten, voortzetten of hervatten in het kader van een integratieproject waarin de aangevochten wet voorziet, zoals blijkt uit de parlementaire voorbereiding van die wet.

A.2.5. De hypothetische winsten die de aangevochten bepaling voor de Staat met zich meebrengt, zijn, hoe dan ook, volgens de verzoeker, onevenredig met de nadelen die zij voor hem teweegbrengt op het vlak van het recht op het vrije verkeer, op het gezinsleven en om een leven te leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid. Zijn verblijfplaats naar België overbrengen zal voor hem en voor zijn ouders kosten met zich meebrengen terwijl de studie die hij zou kunnen voortzetten om zijn kansen op integratie te verhogen, evengoed in Frankrijk zouden kunnen worden voortgezet zonder een voorafgaande terugkeer naar België te vereisen. De enige reden, die is afgeleid uit de bijzondere organisatie van de O.C.M.W.'s (tot welke de integratieaanvrager zich moet richten), verantwoordt evenmin een zo onevenredige aantasting van de mogelijkheid om een leven te leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid vermits de Staat, zoals hij dat heeft gedaan op het vlak van de gezinsbijslag voor de personen die niet tot enige kas zijn toegetreden, een bijzondere administratie in het leven zou kunnen roepen die zou worden belast met de integratie van Belgische burgers die in het buitenland verblijven.

A.2.6. De Ministerraad stelt dat de aangevochten wet tot doel heeft de in het geding zijnde wetgeving in overeenstemming te brengen met de diversiteit van de gezinsstructuren, de multiculturele samenleving, de mutaties op de arbeidsmarkt, de steeds vroegere financiële emancipatie van de jongeren ten opzichte van hun ouders, de toegenomen technologie en de groeiende kenniskloof die daaruit voortvloeit; hij verwijst naar het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State die de nieuwe regeling heeft uiteengezet zonder opmerkingen te maken over de voorwaarde van verblijfplaats.

A.2.7. Volgens de Ministerraad klaagt de verzoeker een leemte in de Franse wet aan, want zijn ergernis vindt haar oorsprong niet in enige discriminatie in de Belgische wet. Het beroep moet dus worden verworpen want het Hof is niet bevoegd om ervan kennis te nemen.

A.2.8. De verzoeker repliceert dat het de combinatie is van het gebrek aan bestaansmiddelen en zijn hoedanigheid van Belgische burger die hem ertoe hebben gebracht een beroep in te stellen. Het is immers normaal zich te wenden tot de Staat waarvan men de nationaliteit bezit wanneer men zich in het buitenland in moeilijkheden bevindt.

Hij stelt dat hij naar België is teruggekeerd na het indienen van zijn beroep en dat hij in september en oktober 2002 het bestaansminimum en het leefloon heeft kunnen genieten. Maar aangezien hij naar Frankrijk is moeten terugkeren omdat hij met de diploma's die hij daar had behaald zijn studie in België niet kon voortzetten en omdat het voor hem moeilijker zou zijn geweest om een betrekking te vinden aangezien hij geen Nederlands kent, heeft hij het leefloon niet kunnen blijven genieten gedurende de studie die hij in Frankrijk hervat heeft. Het is dus wel degelijk de aangevochten bepaling, die deel uitmaakt van de Belgische wet, die aan de oorsprong ligt van zijn grieven.

A.2.9. De Ministerraad stelt dat de toepassing van gelijk welke wetgeving het bestaan veronderstelt van een aanknopingspunt op grond waarvan kan worden bepaald op wie die wetgeving van toepassing is.

Het criterium van de verblijfplaats - en niet dat van de nationaliteit - was voor de wetgever bindend aangezien, zoals blijkt uit de memorie van toelichting bij de aangevochten wet en het verslag opgemaakt in de Commissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers, het recht op maatschappelijke integratie moet worden beschouwd als een subjectief recht dat geïntegreerd is in een overeenkomst met de Belgische maatschappij.

De keuze van een criterium van nationaliteit, waarvan de verzoeker voorstander is, zou niet alleen discriminerend zijn geweest ten opzichte van de vreemdelingen die zich regelmatig op het Belgische grondgebied bevinden, maar zou ook volkomen in tegenspraak zijn geweest met de doelstelling zelf van het recht op maatschappelijke integratie, dat bestemd is om de integratie van personen in de Belgische samenleving en inzonderheid op de binnenlandse arbeidsmarkt te bevorderen. In dat verband dient te worden opgemerkt dat het niet aan België toekomt begrotingsmaatregelen te nemen die bestemd zijn om de integratie van personen in de Franse samenleving te bevorderen.

Het criterium van de verblijfplaats is daarentegen wettig en evenredig vermits het mogelijk moet maken dat personen zich gemakkelijker en sneller in de Belgische samenleving en op de arbeidsmarkt integreren. Het is des te meer aangepast daar de aangevochten wet de rol van de O.C.M.W.'s in de inschakeling in het beroepsleven versterkt. Een doeltreffende uitoefening van die inschakelingsfunctie, desnoods mits een beroep te doen op de hoedanigheid van werkgever, impliceert natuurlijk dat de betrokken persoon op het grondgebied van het betrokken O.C.M.W. verblijft.

A.2.10. In zijn memorie van antwoord betwist de verzoeker de wettigheid van het gebruikte territoriumcriterium om de Belgische maatschappij te definiëren. De wet sluit de Belgische burgers die in het buitenland studeren *de facto* niet van het leefloon uit en kan dus de maatschappelijke integratie toestaan buiten het Belgische grondgebied. In het tijdperk van de eengemaakte Europese markt, zou het absurd zijn een jongere die met een O.C.M.W. een overeenkomst van maatschappelijke integratie zou hebben getekend, te verplichten een betrekking in het buitenland te weigeren. Het is dus de integratie in de Belgische maatschappij in de brede zin die moet worden nagestreefd.

A.2.11. De verzoeker betwist ook de evenredigheid van het verblijfs criterium, vermits dat criterium – het enige dat in de aangevochten wet in aanmerking wordt genomen – niet de reële en effectieve graad van verbondenheid tussen de betrokkene en de Belgische maatschappij weergeeft. Niet iedereen die in België verblijft, is in de Belgische maatschappij geïntegreerd en, omgekeerd, wordt de verbondenheid met België van degenen die, terwijl zij in het buitenland verblijven, zich in de Belgische maatschappij integreren, veronachtzaamd door het onevenredige criterium dat in de wet in aanmerking wordt genomen. Die wet had dus moeten zorgen voor een gediversifieerde aanknopingsfactor die minstens de nationaliteit en de verblijfplaats omvat.

A.2.12. Volgens de Ministerraad, die verwijst naar de EEG-verordening nr. 1408/71, is het criterium van de verblijfplaats bovendien in overeenstemming met de Europese wil om de sociale uitkeringen die niet gebaseerd zijn op een bijdrage, ten laste te leggen van de Staat van verblijf, en volgens de wetgeving ervan. Terwijl in de bijdrageplichtige regelingen de persoon deelneemt aan een collectieve inspanning die hem recht geeft op een uitkering en zulks onafhankelijk van de plaats waar hij verblijft (de verstrekkingen van sociale verzekeringen zijn immers uiteraard exporteerbaar), blijven de niet-bijdrageplichtige regelingen steeds gebonden aan de voorwaarden van verblijf op het grondgebied van de hulpverlenende Staat. In dat opzicht dient eraan te worden herinnerd dat elke Lid-Staat wordt verzocht op zijn grondgebied een regeling zonder bijdragen te organiseren volgens de modaliteiten die hij bepaalt en dat het bijgevolg niet aan een andere Lid-Staat toekomt een hulpverlening te organiseren die bestemd is om de personen bij te staan die niet zouden voldoen aan de voorwaarden voor hulpverlening die zijn bepaald door de Staat die territoriaal bevoegd is, en zich aldus in de plaats van die Staat te stellen. Een dergelijke bijstandsregeling is immers niet exporteerbaar, maar is bestemd om te beantwoorden aan een onmiddellijke behoefte van een persoon die zich op het grondgebied bevindt.

A.2.13. De verzoeker betwist die vermeende niet-exporteerbaarheid van de prestaties waarvoor geen bijdragen moeten worden betaald, want de door de Ministerraad geciteerde verordening beperkt zich ertoe te bepalen dat de erin bedoelde prestaties toegankelijk zijn voor de personen die onder de persoonlijke toepassingsfeer van de verordening vallen; in een arrest van 5 mei 1983 heeft het Hof van Justitie beslist dat die prestaties in verband met het risico «ouderdom» kunnen worden geëxporteerd. Het is dus niet het niet-bijdrageplichtige karakter dat het bestaansminimum niet exporteerbaar maakt, maar wel het feit dat het niet binnen de materiële toepassingsfeer valt van een bepaling van die verordening, zoals artikel 10. Aangezien die verordening de coördinatie en niet de harmonisering tot doel heeft, kan een Lid-Staat wel degelijk bepalen dat de prestaties van maatschappelijke hulpverlening waarin zijn wetgeving voorziet, exporteerbaar zijn zonder dat zulks onverenigbaar is met het gemeenschapsrecht.

A.2.14. Terugkomend op zijn vernietigingsmiddel, stelt de verzoeker dat zijn terugkeer naar België zijn moeilijkheden inzake socio-professionele integratie heeft verergerd door het feit dat zijn Franse diploma's in

België niet worden erkend en dat hij geen Nederlands kent. Hij acht het onevenredig dat van de betrokkene wordt geëist dat hij eerst zijn verblijfplaats van Frankrijk naar België overbrengt wanneer blijkt dat het noodzakelijk is dat hij zijn studie in Frankrijk voortzet in het kader van een geïndividualiseerd integratieproject. Door verschillende situaties op een identieke manier te behandelen heeft de wet dus, door het criterium van verblijfplaats, onder de Belgische burgers een discriminatie teweeggebracht ten gunste van degenen die niet zijn gemigreerd, vermits die worden geacht het Nederlands te beheersen en de hogere studie van de tweede cyclus in België te kunnen voortzetten zonder, normaal gezien, problemen te krijgen met de gelijkwaardigheid van diploma's.

De discriminatie is des te groter daar de jongeren die in België gestudeerd hebben, wachtgeld genieten terwijl dat hem is geweigerd om reden dat hij niet ten laste was van een migrerende arbeider die in België verblijft en dat hij zijn wachttijd in Frankrijk had doorgemaakt.

A.2.15. Ten aanzien van de artikelen 10 en 11, in samenhang gelezen met artikel 23 van de Grondwet, stelt hij in zijn memorie van antwoord dat de aangevochten wet hem verplicht tot een dure verhuizing en dat de wet, door verschillende situaties op een identieke manier te behandelen, door het criterium van de verblijfplaats, een discriminatie teweegbrengt ten gunste van de Belgische burgers die nooit zijn gemigreerd vermits die niet zullen moeten verhuizen, en aldus hun reeds precaire economische situatie verergeren, om het leefloon te verkrijgen.

Ten aanzien van de combinatie van de artikelen 10 en 11 met artikel 22 van de Grondwet en met artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, is hij van oordeel dat de hem door de wetgever opgelegde overbrenging van verblijfplaats moreel moeilijk te verdragen is en dat het bekritiseerde criterium inbreuk maakt op het recht op de eerbiediging van het privé-leven en het gezinsleven door een ontheemding te veroorzaken uit de privé-sfeer, de familiale en sociale sfeer waarin de betrokkene in het buitenland is geïntegreerd. Ook hier behandelt de wet personen die zich in verschillende situaties bevinden, op een identieke manier, vermits degenen die nooit zijn gemigreerd, niet worden gedwongen hun sociaal en familiaal milieu en hun privé-milieu te verlaten.

Ten aanzien van de combinatie van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet met de artikelen 10 en 18 van het geconsolideerde Verdrag van Rome stelt hij in zijn memorie van antwoord dat de identieke behandeling die hij bekritiseert, nog meer discriminerend is wanneer de migratie is gebeurd naar een andere Lid-Staat van de Europese Unie. Hij verklaart dat sinds het Verdrag van Maastricht (artikel 8A, lid 1) het voormelde artikel 18 heeft herzien, alle burgers van de Europese Unie (en niet alleen de economische actoren) vrij kunnen bewegen en verblijven op het grondgebied van de Unie onder voorbehoud van de bij het Verdrag voorgescreven beperkingen. Zo kunnen de gepensioneerden en hun kinderen het recht van verblijf in gelijk welke Lid-Staat van de Unie verkrijgen op voorwaarde dat zij niet ten laste vallen van de maatschappelijke hulpverlening van het gastland. Wanneer de kinderen van die gepensioneerden afstuderen en geen werk vinden in het gastland, moeten zij bij hun ouders blijven; zij kunnen immers niet vragen maatschappelijke hulpverlening te genieten in het opvangland om op een zelfstandige manier te kunnen leven, zo niet kunnen zij het recht op verblijf verliezen dat zij hebben op grond van de EEG-richtlijn nr. 90/365 als gezinslid van een gepensioneerde uit de gemeenschap. Enkel de studenten kunnen een verblijfsrecht krijgen onafhankelijk van dat van hun ouders zonder voldoende eigen bestaansmiddelen te moeten aantonen.

Er is dus een leemte in het afgeleide recht ten opzichte van de evolutie van het recht van de EEG-Verdragen, vermits dat recht niet heeft voorzien in een situatie van de kinderen van gepensioneerden of van andere inactieven, aangezien enkel de kinderen van de actieven in de huidige stand van het gemeenschapsrecht maatschappelijke hulpverlening in het gastland kunnen genieten.

Die leemte verklaart dat een beroep wordt gedaan op de bepalingen van de aangevochten wet. De faciliteiten van vrij verkeer die bij het Verdrag zijn toegekend, zouden hun volle uitwerking niet kunnen hebben mocht een inactieve ingezetene (zoals een gepensioneerde) ontmoedigd worden er gebruik van te maken in gezelschap van zijn gezin door beletsels die, wanneer hij of één van zijn kinderen geen bestaansmiddelen meer hebben in het gastland, worden opgeworpen door algemene maatregelen, aangenomen door de Staat van oorsprong, die het feit bestraffen dat hij ervan gebruik heeft gemaakt.

Artikel 10 van het geconsolideerd Verdrag bepaalt dat de Lid-Staten zich onthouden van alle maatregelen die de verwezenlijking van de doelstellingen van het Verdrag, waarvan het vrije verkeer deel uitmaakt, in gevaar kunnen brengen. De Belgische wetgever had zich dus ervan moeten onthouden enkel het criterium van de verblijfplaats in aanmerking te nemen om het recht op het leefloon te openen want, vanwege dat enige criterium, behandelt de wet de Belgische jongeren die in een andere Staat van de Unie verblijven, op een discriminerende

manier door het feit dat zij hen in een ongunstige situatie plaatst ten opzichte van degenen die dat recht van vrij verkeer niet hebben uitgeoefend door naar het buitenland te verhuizen.

Ten aanzien van de vordering tot schorsing

Ten aanzien van het moeilijk te herstellen ernstig nadeel

A.3.1. De verzoeker herinnert aan de feiten die in A.1.1 en A.2.8, tweede alinea, zijn uiteengezet en voegt eraan toe dat de specialisatie die hij in 2001 heeft aangevat om een betrekking te vinden, voor zijn ouders een buitensporige financiële last heeft veroorzaakt en dat bij gebrek aan een sociale uitkering, hij zich in een impasse bevindt : werkloos zonder recht op enige sociale uitkering en zonder zijn opleiding te kunnen afmaken teneinde zijn kansen om een betrekking in zijn vakgebied te vinden, te verhogen.

De verzoeker stelt bovendien dat het O.C.M.W. hem geen enkele betrekking heeft voorgesteld, dat de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (R.V.A.) hem het genot van het wachtgeld heeft geweigerd en dat de U.L.B. en de U.C.L. de gelijkwaardigheid van zijn diploma's weigeren te erkennen.

A.3.2. De verzoeker beweert dat hij, bij gebrek aan een studiebeurs en zonder het leefloon, de financiële last niet kan dragen die wordt veroorzaakt door de universitaire studie, de huur van een studio en de huurwaarborg, wat 1.025 euro per maand vertegenwoordigt en ongeveer overeenkomt met de inkomsten van zijn ouders (1.045 euro per maand, gezinsbijslag niet inbegrepen), zodat zij een bedrag overhouden dat onvoldoende is om te leven (221 euro). Hij voert aan dat hij geen enkele studentenjob heeft kunnen vinden, dat de banken hem geen lening toekennen zonder waarborg en de door zijn ouders aangeboden waarborg niet aanvaarden omdat zij hen onvoldoende kredietwaardig achten. Hij is van oordeel dat, in die omstandigheden, zijn kansen op slagen worden bezwaard door het gebrek aan inkomsten, doordat hij bij gebrek aan financiële middelen niet regelmatig de cursussen kan bijwonen en dat een verloren jaar niet te herstellen zou zijn vermits hij als werkloze al een jaar heeft verloren.

A.3.3. Voorts stelt hij dat hij zijn zaak bij de arbeidsrechtbank aanhangig heeft gemaakt om de beslissing van het O.C.M.W. te laten vernietigen waarbij hem, vanwege zijn verblijf in het buitenland, het leefloon werd geweigerd. De schorsing van de aangevochten bepaling is de enig mogelijke oplossing om de rechtbank in staat te stellen zijn vordering in te willigen. Aangezien de terechtzitting was vastgesteld op 14 februari heeft de verzoeker de rechtbank verzocht de uitspraak op te schorten in afwachting van de arresten van het Hof over de schorsing en ten gronde, aangezien het leefloon hem in staat zou stellen al zijn studiekosten te betalen. Indien hij dat niet krijgt, zal hij niet meer naar de cursussen kunnen gaan en zal hij het risico lopen zijn jaar te verliezen; of hij zal ter plaatse een studio moeten huren en dan op die manier zijn ouders in een onmogelijke financiële situatie brengen.

De schorsing van de toepassing van artikel 3, § 1, van de aangevochten wet zou in overeenstemming zijn met artikel 23 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 34, lid 3, van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, dat bepaalt dat « om sociale uitsluiting en armoede te bestrijden, [...] de Unie het recht op sociale bijstand en op bijstand ten behoeve van huisvesting [erkent en eerbiedigt], teneinde al diegenen die niet over voldoende middelen beschikken een waardig bestaan te verzekeren », alsmede met de artikelen 23, 5°, en 24, § 3, van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 14, § 1, van hetzelfde Handvest, dat bepaalt dat « eenieder [...] recht [heeft] op onderwijs, alsmede op toegang tot beroepsopleiding en bijscholing ».

Ten aanzien van de ernstige middelen

A.4. De verzoeker verwijst naar de motieven die hij in zijn verzoekschrift tot vernietiging heeft aangevoerd.

- B -

Ten aanzien van het verzoekschrift tot vernietiging

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

B.1.1. De Ministerraad voert aan dat het beroep niet ontvankelijk is omdat de woonplaats van de verzoeker niet is vermeld.

B.1.2. Het Hof stelt vast dat, in feite, de woonplaats van de verzoeker in Frankrijk en de woonplaats die hij in België heeft gekozen voor onderhavige procedure, zijn vermeld in de brief die hij aan het Hof heeft gestuurd en waarbij zijn verzoekschrift is gevoegd.

De exceptie wordt verworpen.

B.1.3. In zoverre het enig middel rechtstreeks is afgeleid uit de schending van de artikelen 22 en 23 van de Grondwet, is het niet ontvankelijk aangezien die bepalingen geen deel uitmaken van die waarvoor het Hof bevoegd is om de inachtneming ervan rechtstreeks te toetsen.

Ten gronde

B.2. Artikel 3 van de wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie bepaalt :

« Art. 3. Om het recht op maatschappelijke integratie te kunnen genieten, moet de persoon tegelijkertijd en onverminderd de bijzondere voorwaarden die bij deze wet worden gesteld :

- 1° zijn werkelijke verblijfplaats in België hebben in de door de Koning te bepalen zin;
- 2° meerderjarig zijn of hiermee gelijkgesteld zijn overeenkomstig de bepalingen van deze wet;
- 3° behoren tot één van de volgende categorieën van personen :

- hetzij de Belgische nationaliteit bezitten;
- hetzij het voordeel genieten van de toepassing van de verordening (E.E.G.) nr. 1612/68 van 15 oktober 1968 van de Raad van de Europese Gemeenschappen, betreffende het vrije verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap;
- hetzij als vreemdeling ingeschreven zijn in het bevolkingsregister;
- hetzij staatloos zijn en onder de toepassing vallen van het Verdrag betreffende de status van staatlozen, ondertekend te New-York op 28 september 1954 en goedgekeurd bij de wet van 12 mei 1960;
- hetzij vluchteling zijn in de zin van artikel 49 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen;

4° niet over toereikende bestaansmiddelen beschikken, noch er aanspraak kunnen op maken, noch in staat zijn deze hetzij door eigen inspanningen, hetzij op een andere manier te verwerven. Het centrum berekent de bestaansmiddelen van de persoon overeenkomstig de bepalingen van titel II, hoofdstuk II;

5° werkbereid zijn, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is;

6° zijn rechten laten gelden op uitkeringen die hij kan genieten krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving. »

Uit de uiteenzettingen in het verzoekschrift, dat « artikel 3, § 1° » van de voormelde wet beoogt, blijkt dat het beroep betrekking heeft op artikel 3, 1°.

B.3.1. De aangevochten bepaling stelt een verschil in behandeling in tussen de personen die hun werkelijke verblijfplaats (zoals die is gedefinieerd door de Koning) in België hebben en degenen die hun verblijfplaats er niet hebben : enkel de eerstgenoemden hebben recht op de bij de aangevochten wet georganiseerde maatschappelijke integratie.

B.3.2. In tegenstelling met wat de Ministerraad beweert, is het dat verschil in behandeling dat de verzoeker in het geding brengt in de uiteenzetting van zijn middel. De omstandigheid dat hij uiteenzet dat hij in Frankrijk, waar hij verblijft, niet het Franse equivalent van het bestaansminimum kan genieten, is niet voldoende om ervan uit te gaan dat het werkelijke onderwerp van zijn beroep een leemte in de Franse wet zou zijn, die vanzelfsprekend niet onder de toetsing door het Hof valt.

B.4. De grondwettelijke regels van de gelijkheid en de niet-discriminatie sluiten niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat er geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.5. De wet van 26 mei 2002 voorziet, voor de personen jonger dan 25 jaar, in een « recht op maatschappelijke integratie door tewerkstelling » dat kan bestaan in hetzij een arbeidsovereenkomst, hetzij een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie dat binnen een bepaalde periode leidt tot een arbeidsovereenkomst. De betrokkene onderhandelt met het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn dat bevoegd is en dat bij de wet wordt aangewezen met verwijzing naar artikel 1, 1° en 2°, van de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (artikelen 6, §§ 2 en 3, en 18, § 1, tweede lid, van de aangevochten wet). De wet van 26 mei 2002 bepaalt bovendien dat de persoon, overeenkomstig de bij de wet gestelde voorwaarden, recht heeft op een leefloon in afwachting van een tewerkstelling in het kader van een arbeidsovereenkomst of een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie of ook wanneer de persoon wegens gezondheids- of billijkheidsredenen niet kan werken (artikel 10).

Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn moet aan ieder die erom verzoekt elke nuttige informatie meedelen over zijn rechten en verplichtingen op het vlak van de maatschappelijke integratie, in de vorm van een leefloon, een tewerkstelling of een geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie. Het moet op eigen initiatief aan de betrokken persoon elke bijkomende informatie geven die nuttig is voor de behandeling van zijn aanvraag of voor het behoud van zijn rechten (artikel 17); het moet onder meer, bij het onderzoek van de aanvragen, overgaan tot een sociaal onderzoek met het oog op de toekenning van de maatschappelijke integratie in de vorm van een leefloon of een tewerkstelling, met het oog op de herziening of de intrekking van een daarop betrekking hebbende beslissing of met het oog op een beslissing tot opschorting van betaling van het

leefloon. Het moet voor de sociale enquête een beroep doen op maatschappelijk werkers (artikel 19).

B.6. Het verschil in behandeling tussen de aanvragers naargelang zij hun werkelijke verblijfplaats al dan niet in België hebben, berust op een objectief criterium.

B.7. Dat criterium is pertinent ten opzichte van het nagestreefde doel. De wet van 26 mei 2002, die de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum opheft (artikel 54) omdat zij niet meer aangepast zou zijn aan de grondige economische en sociale veranderingen (*Parl. St.*, Kamer, 2001-2002, DOC 50 1603/1, p. 3), wordt immers voorgesteld als zou zij de openbare centra voor maatschappelijk welzijn willen belasten met de taak « te zoeken naar een participatie van iedereen aan de maatschappij » (*ibid.*, p. 5) : « Deze maatschappelijke integratie kan langs verschillende wegen worden bereikt. Voor sommige mensen is een eerste werkervaring het middel daartoe, voor anderen een opleiding of zelfs voltijdse studie, en nog andere personen ten slotte zullen een op hen toegesneden maatschappelijk parcours moeten afleggen om hen in staat te stellen zich actief in de maatschappij te integreren » (*ibid.*, 1603/4, p. 4).

De « maatschappij » waarnaar aldus wordt verwezen, is die waarvan de Belgische wetgever uitgaat en waarop hij een gezag heeft; het is niet onredelijk het toekennen van een voordeel verbonden aan de integratie in een bepaalde groep afhankelijk te stellen van een voorwaarde die de aanwezigheid van de begunstigden van dat voordeel in die groep vereist : de wetgever is er niet toe gehouden in alle opzichten en op alle vlakken dezelfde verplichtingen op zich te nemen ten aanzien van de noden van de Belgen die op zijn grondgebied verblijven en van de Belgen die er niet verblijven.

B.8.1. Bovendien moet nog worden nagegaan of een dergelijke beperking niet onevenredig is, zoals de verzoeker beweert, in het licht van de omvang van de maatregelen die zouden moeten worden genomen om degenen die hun werkelijke verblijfplaats niet in België hebben, in de mogelijkheid te stellen het in het geding zijnde voordeel te genieten.

Het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn moet overgaan tot een onderzoek naar de bestaansmiddelen van de aanvrager (artikel 16 van de wet) en tot een sociaal onderzoek (artikel 19). De controle van de elementen opgeleverd door die onderzoeken, is

onbetwistbaar veel zwaarder wanneer de aanvrager niet ter plaatse verblijft. Overigens wordt het bij de wet georganiseerde recht op integratie, voor de personen jonger dan 25 jaar, in de eerste plaats voorgesteld als een « subjectief recht op tewerkstelling » vooraleer het een recht op een leefloon wordt (dat slechts wordt toegekend onder de restrictieve voorwaarden van artikel 10 van de wet) :

« De betrekking die zal worden aangeboden moet aangepast zijn aan de persoonlijke situatie van de jongere en aan zijn mogelijkheden. Bovendien moet ze in overeenstemming zijn met het arbeidsrecht, waaronder de wetgeving betreffende de arbeidsovereenkomst en de bescherming van het loon.

Het OCMW kan in dit verband gebruik maken van de verschillende wedertewerkstellingsprogramma's. Desgevallend treedt het OCMW zelf op als werkgever. De tewerkstellingsopdracht van de OCMW's wordt door deze wet nogmaals bevestigd en versterkt.

Voor sommige jongeren ten slotte zal een proces tot inschakeling in het beroepsleven niet mogelijk zijn om gezondheids- of billijkheidsredenen : ze zullen natuurlijk recht hebben op het leefloon.

Het subjectieve recht op tewerkstelling van de jongeren impliceert een verhoogde tewerkstellingsinspanning van de OCMW's. De wet voorziet dan ook in bijkomende middelen voor de OCMW's om tegemoet te komen in deze extra kosten, zowel op het vlak van het sociaal en administratief personeel als op het vlak van de arbeidscontracten. »

« Personen die arbeidsgeschikt zijn moeten werkbereid zijn. Dit betekent dat zowel het centrum als de betrokkene actief zoeken naar werk. Daarnaast moet de persoon ook ingaan op een werkaanbieding die in overeenstemming is met zijn fysieke en intellectuele capaciteiten. Dit geeft uitdrukking aan de wil van de wetgever om vanuit een actieve visie op werkbereidheid zowel de OCMW's als de aanvragers te responsabiliseren. Het opvragen van werkgeversattesten kan door het centrum niet meer worden geëist om de werkbereidheid aan te tonen. Het OCMW moet de aanvragers ook helpen bij het vinden van een job. Het bewijzen van de werkbereidheid berust niet meer bij de aanvrager alleen. » (*Parl. St.*, Kamer, 2001-2002, DOC 50 1603/1, pp. 5, 6 en 13)

De aldus aan de O.C.M.W.'s toevertrouwde opdrachten zouden een last met zich meebrengen die redelijkerwijze als overdreven kan worden beschouwd indien het zoeken naar tewerkstelling betrekking zou hebben op een persoon die niet ter plaatse verblijft.

B.8.2. Artikel 38 van het koninklijk besluit van 11 juli 2002 staat weliswaar toe, zoals de verzoeker opmerkt, het recht op het leefloon niet te schorsen wanneer de gerechtigde in het buitenland verblijft wegens omstandigheden die dat verblijf wettigen. Maar die uitbreiding, naast het feit dat zij niet relevant is om de grondwettigheid van een wet te beoordelen omdat

zij is ingeschreven in een uitvoeringsmaatregel, is afhankelijk van uitzonderlijke omstandigheden.

B.8.3. Uit wat voorafgaat volgt dat de aangevochten maatregel de rechten, zoals het vrije verkeer, die de verzoeker aanvoert, niet op een onevenredige manier beperkt.

B.9. Het verzoekschrift put uit de bepalingen van internationaal recht die het aanvoert geen andere argumenten dan die waarop is geantwoord.

De argumenten die zijn afgeleid uit de bepalingen van internationaal recht die enkel in de memorie van antwoord zijn aangevoerd, zijn niet ontvankelijk aangezien zij niet in het verzoekschrift zijn geformuleerd.

Ten aanzien van de vordering tot schorsing

B.10. De schorsingsprocedure heeft tot doel te vermijden dat een wet waartegen een beroep tot vernietiging is ingesteld, schadelijke gevolgen zou hebben gedurende de periode die noodzakelijk is voor het onderzoek van dat beroep. Aangezien, zoals te dezen, dat onderzoek gelijktijdig gebeurt, doet het arrest over het beroep het voorwerp van de vordering tot schorsing verdwijnen.

Om die redenen,

het Hof

- verwerpt het beroep;
- stelt vast dat de vordering tot schorsing geen voorwerp meer heeft.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 11 juni 2003.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior